

УДК 378.853

Галина Войтків

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ВЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ РОЛІ ІКТ

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти є розвиток системи неперервної освіти та навчання впродовж життя, постійне підвищення якості освіти.

Щоб бути освіченою людиною, кваліфіковано виконувати ту чи іншу роботу, людині не достатньо закінчити ВНЗ. Вищі навчальні заклади сьогодні не забезпечують свого випускника повною мірою таким обсягом знань, якого вистачило б на подальшу професійну діяльність. У зв'язку з інтенсивним зростанням потоку інформації, щоб відповідати вимогам сучасності, необхідно поповнювати свої знання, потрібно бути кваліфікованим і компетентним спеціалістом у своїй галузі [2]. Щоб відчувати себе впевнено, потрібно йти в ногу з розвитком науки, постійно вдосконалювати та поновлювати свої знання. Саме цьому сприяє неперервна освіта.

Проблемі неперервної освіти присвячено багато праць відомих українських учених. Так, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, О. Коваленко, Г. Костюк, В. Олійник, С. Сисоєва висвітлювали наступність загальної професійної підготовки школярів і студентів та неперервність освіти дорослих. У роботах А. Алексюка, С. Архангельського, Ю. Бабанського, В. Бондаря, В. Галузинського, В. Козакова, І. Лернера, А. Матюшкіна, В. Паламарчук, І. Харламова досліджувалися різні сторони функціонування системи неперервної освіти. Г. Балл, І. Бех, О. Пехота, В. Рибалка, С. Сисоєва розглядають професійну підготовку майбутніх фахівців у контексті особистісного спрямування. Це питання вивчають і зарубіжні дослідники А. Гартунг, Д. Кідд, А. Корреа, П. Шукл, М. Богдан, В. Суходольський, Е. Джеппі, Д. Кареллі. Однак недостатньо досліджені проблеми неперервної освіти в галузі фізики в умовах зростання ролі ІКТ.

Мета статті – проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії, визначити проблеми та перспективи неперервної освіти в галузі фізики.

Проблема неперервної освіти у педагогіці не є новою, її зародки сягають ще стародавніх часів. Але якщо колись неперервна освіта вважалася розкішшю, то сьогодні у країнах Європи неперервна освіта є індивідуальною необхідністю для змоги виживання у сучасній висококонкурентній глобальній економіці [5]. Зміст поняття неперервної освіти багатьма авторами

подається неоднозначно, що пов'язано з проблемами становлення і розвитку самої системи неперервної освіти. В Енциклопедії освіти неперервну освіту розглядають як процес, який охоплює все життя людини, що забезпечує розвиток творчого потенціалу особистості, всебічне збагачення її духовного світу, цілеспрямовану систематичну пізнавальну діяльність щодо освоєння і вдосконалення знань, умінь і навичок, одержаних у загальних і спеціальних установах, а також шляхом самоосвіти [3].

На думку українських вчених (А. Алексюк, П. Воловик, Н. Ничкало, С. Сисоєва), неперервна освіта пов'язана, в першу чергу, і з пізнанням людиною себе, своїх інтересів, здібностей. Іншими словами, сутність принципу неперервної освіти полягає в розумінні освітньої системи як цілісної, що охоплює всі ланки на різних етапах життєдіяльності людини, від дошкільної до післядипломної освіти, зміни професії, спеціальності, підвищення кваліфікації, самоосвіти, тобто йдеться про послідовний і взаємопов'язаний процес освіти людини впродовж усього життя [2].

Система неперервної освіти включає в себе такі структурні послідовні рівні, для яких повинен реалізовуватись принцип наступності, щоб запобігти дублюванню навчального матеріалу: дошкільна освіта; початкова загальна освіта; базова загальна середня освіта; повна загальна середня освіта; професійно-технічна освіта; базова вища освіта; повна вища освіта; післядипломна освіта; аспірантура; докторантура; самоосвіта. Ефективність функціонування такої системи залежить від взаємодії її підсистем і зв'язку між ними. Неперервна освіта повинна бути організована на такому рівні, щоб педагог на будь-якому щаблі своєї діяльності зумів включитися у неї для вдосконалення своїх умінь, навичок та здобуття нових знань.

Як відомо, у сучасному світі, який характеризується різким зростанням інформаційно-комунікаційних технологій і впровадженням їх у навчальний процес, людина, яка прагне гідного соціального стану та позиції у суспільстві та бажає бути конкурентоспроможною на ринку праці, повинна безперервно навчатися новому: як засвоювати нові знання, так і набувати нових умінь і навичок. Це особливо стосується вчителів фізики. Професійна майстерність кожного педагога в умовах модернізації системи вищої освіти, зумовленої стрімкими технологічними змінами, залежить від якості, його підготовки в університеті та вміння працювати над собою, вдосконалювати себе, іти в ногу з прогресом науки, тобто від його професійної компетентності. Компетентний означає знаючий, поінформований, авторитетний у певній галузі; той хто володіє компетенцією, тобто колом питань, із якими добре обізнаний [1, с. 289].

Серед основних елементів педагогічної компетентності Н. Кузьміна виділяє такі: спеціальна компетентність у галузі відповідної дисципліни; методи-

чна компетентність щодо способів формування знань, умінь і навичок учнів; психолого-педагогічна компетентність у сфері навчання; диференційно-психологічна компетентність щодо мотивів, здібностей, спрямованості тих, кого навчають; рефлексія педагогічної діяльності або аутопсихологічна компетентність, яка дозволяє оцінювати рівень власної діяльності, свої здібності.

Провівши ряд спостережень і відвідавши уроки молодих учителів та вчителів із достатнім стажем професійної діяльності, можна зробити висновки про основну відмінність у їх діяльності та шляхи використання неперервної освіти. Так, молоді спеціалісти – випускники ВНЗ на достатньо високому рівні володіють ІКТ та часто використовують їх на уроках, використовуючи мультимедійні презентації, відеоролики фізичних процесів, явищ, віртуальні фізичні лабораторії, конструктори уроків за наявності комп'ютерів у кабінеті фізики чи мультимедійного обладнання, чого не скажеш про всіх учителів старшого віку. Однак молодим учителям не вистачає методичної компетентності щодо способів формування знань, умінь і навичок учнів. Сучасна система освіти потребує “сучасного” вчителя, який досконало знає свій предмет, досконало володіє методикою викладання, володіє ІКТ та не перестає слідкувати за новинками у галузі науки. Крім того, для можливості користування комп'ютером та Інтернетом потрібні знання англійської мови.

Отже, низька комп'ютерна грамотність, незнання англійської мови, недостатня методична компетентність є головними проблемами вчителів-фізиків і ставлять завдання для всієї системи неперервної освіти.

Якщо молоді вчителі шляхом самонавчання, проходячи курси підвищення кваліфікації, підвищуватимуть свою методичну компетентність, то здобути основи комп'ютерної грамотності не так легко за умов безперервного і стрімкого зростання інформаційних технологій. Тут потрібні власна критична самооцінка, прагнення підвищувати, вдосконалювати свою майстерність, прагнення переходити на новий – сучасний рівень викладання предмета.

Сьогодні для ліквідації комп'ютерної безграмотності серед учителів існує Програма Intel® “Навчання для майбутнього” – найбільша спільна ініціатива Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України, ЦППО АПН України, ОПШО, ОУОН ОДА та корпорації Intel щодо перепідготовки педагогічних кадрів з ІКТ та новітніх педагогічних технологій, яка уможлиблює підготовку школярів до економіки знань XXI ст. та надає їм необхідні навички.

Програма Intel® “Навчання для майбутнього” – сучасна система підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів за новітніми інтерактивними, визнаними у 39 країнах світу методиками, зміст якої було локалізовано й адаптовано до Державних стандартів освіти України.

Програма виступає каталізатором реформування освітнього простору України, оновлення змісту та методів ІКТ освіти, впровадження інтерактивних форм підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, покращення стану інформатизації освіти, вона також сприяє підготовці нового покоління учнів до нового типу економіки – економіки знань [6].

Виділивши основні проблеми у діяльності вчителів фізики, ми вважаємо, що велику долю у ліквідації комп'ютерної безграмотності повинна відігравати самоосвіта та курси підвищення кваліфікації вчителів-фізиків, на яких варто було б не лише вдосконалювати педагогічну майстерність із фізики, але й розробляти та впроваджувати програму дистанційного навчання використання ІКТ, адаптовану до курсу шкільної фізики. Це і є завдання для подальшої роботи.

1. *Кузьміна Н. В.* Психологическая структура деятельности учителя / *Н. В. Кухарев, Н. В. Кузьмина.* — Гомель : Изд-во Гомельского гос. университета, 1996. — 57 с.
2. *Мушинські А.* Організаційно-педагогічні умови професійного навчання в центрах неперервної освіти Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / *А. Мушинські.* — Тернопіль, 2004. — 20 с.
3. Неперервна освіта // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. *В. Г. Кремень.* — К. : Юрінком Інтер, 2008. — С. 10—40.
4. *Осадча К. П.* Проблеми використання ресурсів Інтернет у професійній підготовці магістрантів // Інформаційні технології в освіті: Збірник наукових праць. Випуск 2. — Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. — 156 с.
5. *Bollag B.* In Europe, workers and professionals head back to the classroom / *B. Bollag* // The chronicle of higher education. — N.Y., 1999. — September. — V. 3. — XLVI. — № 2. — P. A87-A88.
6. Intel Навчання для майбутнього в Україні. Про програму. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iteach.com.ua/about/>

Стаття надійшла до редакції 03.10.2011

Г. Войтків

Непрерывное образование учителей физики в условиях возрастания роли ИКТ

В статье рассматриваются проблемы в профессиональной деятельности учителей физики и роль непрерывной подготовки в их решении.

Ключевые слова: непрерывное образование, самообразование, компьютерные технологии.

Н. Voytkiv

Continuous Education of Physics Teachers in Conditions of Increasing Role of ICT

The article discusses problems of the professional activity of physics teachers and the role continuous training in their solving.

Key words: continuous education, self-education, computer technologies.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Г. П. Васянович